

WIADOMOŚCI

KRAJOWE I EMIGRACYJNE

PISMO HISTORYCZNE I LITERACKIE.

N° 4. DNIA 15^{GO} MARCA.

Du Système Penitentiaire aux Etats
Unis de l'Amerique, par MM. To-
queville et Beaumont. 2e Édit.
Paris 1836.

Szacowne to dzieło jest owocem podróży
po Ameryce jego autorów, którzy pisząc je
mieli myśl przyswojenia Francji Systema-
tu pokutnego, bardzo szczęśliwie rozwi-
jającego się w Ameryce, a bardzo źle roz-
mianego w Europie. My też z tą samą my-
słą dla Polski umieszczamy główne zarzysy
tego systematu.

Zasady.

Wiadomo że ludzie przewrotni razem
zamknięci pogorszą się w złości swojej :
a więc trzeba ich rozdzielić. Głos namię-
tności i gwar świata wprowadziły ich na
drogę obłędu : odosobnienie przyprowadzi
rozwęgę. Stosunki z ludźmi złymi zepsuły
ich: milczenie te stosunki przerwie. Próżno-
wanie przywiodło ich do występku : zwy-
czajenie do pracy zapobieży próżnowaniu.
Nędza zaszczepiła w nich zbrodnie: wyuce-
zenie rozmiesiła zasłoni od nędzy. Pogwałcili
prawa krajowe: a więc karę ponieść winni.
Życie więźniów jest strzeżone, ciało ich jest
bezpieczne i zdrowe, ale nie niewyrównywa
ich moralnemu cierpieniu. Są nieszczęśliwi,
i sprawiedliwie; poprawieni, będą szczęśliwi
gdy powrócą do towarzystwa uwyczajeni do
szanowania jego praw. Oto jest na czem się
zasadza cały system pokutny w Stanach
Zjednoczonych Ameryki.

Dwa systemata więzień w Ameryce.

Podług powyższych zasad powstały w A-
meryce dwa systemata więzień: jeden
przyjęty w Filadelfii tylko, drugi w innych
krajach Stanów Zjednoczonych: podług
pierwszego jest wystawione i utrzymywane
najpiękniejsze i najkosztowniejse więzie-
nie *Cherry-Hill*; drugiemu dało początek
więzienie *Auburn* w Nowym Yorku. Najwię-
ksze z więzień podług tego systematu jest
więzienie *Singsing*; najlepsze i inajtańsze
Wethersfield. Obadwa systemata zasadzają
się na odosobnieniu i na pracy; z tą różnicą,
że w *Cherry-Hill* odosobnienie jest zupełne,
ciągle, w innych zaś więzieniach, więznio-
wie są zupełnie odosobnieni przez noc tyl-
ko, w dzień pracują razem, ale przy najsu-
rowszem milczeniu, które jest środkiem
moralnego odosobnienia. Wystawienie wię-
zienia podług pierwszego systematu jest
daleko kosztowniejse, bo każdy więzień
musi mieć wszystko przy swojej celi nawet
ogródek. W drugim systemacie, wybudowa-
nie i utrzymanie jest tańsze; wybudowa-
nie, bo można zapomocą samych wię-
źniów więzienie wystawić, jak to uczyniono
w *Singsing* mieszczącem tysiąc więźniów;
utrzymanie, bo więźniowie wykonywają
wszystko co do utrzymania więzienia należy.
W pierwszym systemacie samotność zupeł-
na prędzej sprowadzi poprawę moralną :
w drugim milczenie stanowi rodzaj samot-
ności, a to że więźniowie są razem, że są
pod ciągłemi i surowemi rozkazami, przy-
ucza ich do posłuszeństwa i do porządku a

nie odzwyczajają ich zupełnie od towarzysstwa. W tym drugim systemacie, zdaje się na pozór że utrzymanie karności jest trudne; jednakże milczenie ściśle które odejmuje więźniom jedyny sposób porozumiewania się, energija i czujność dozorców, tak dalece ułatwiają utrzymanie karności, że w Singing gdzie 900 więźniów było kamień w otwartym polu, trzydziestu dozorców wystarczyło na utrzymanie ich w największym porządku. Więzienie Auburn jest tak urządzone że dozorecy mogą widzieć więźniów pracujących nie będąc przez nich widziani: to urządzenie ułatwia utrzymanie karności.

Administracja.

Rządca (surintendent) jest duszą całej administracji więzienia, on mianuje wszystkich podwładnych swoich, a sam jest dozorowany przez trzech Inspektorów, a sędzią ich jakoteż i wszystkich urzędników jest opinia publiczna. Urząd inspektorów jest bezpłatny ale tak honorowy że się on ubiegają najznakomitsi obywatele, jest też obieralny. Wszyscy inni urzędnicy więzień są dobrze płatni, i wybierani pomiędzy ludźmi najgodniejszymi. Rządcę więzienia mianują inspektorowie albo Rząd. Większa część więzień w Stanach Zjednoczonych była założoną kosztem publiczności za pomocą dobrowolnych składek. W Ameryce najczęściej wszelkie ulepszenia dzieją się tym sposobem.

Urządzenia wewnętrzne.

Przyprowadzonego więźnia strzygą, myją, doktor go opatruje, dają mu odzienia więźnia i zamykają do celi, w Filadelfii to jest w Cherry-Hill na cały czas więzienia; w innych więzieniach zostawiają go w samotności przez dni kilka, po których nowoprzybyły więzień należy do robót. Równo ze dniem dzwon budzi wszystkich: drzwi celi otwierają się, więźniowie stają do szeregu, pod komendą dozorców maszerują na dziedzińiec, tam się umywają, z tamtąd idą do warsztatów na pracę ciągłą całodzienną, którą tylko jedzenie przedziela. W pracy żadnego wytchnienia, żadnej zabawy. W Auburn śniadanie i obiad jedzą w re-

fektarzach; w Singing i we wszystkich innych więzieniach na jedzenie wracają do celi. Ten sposób jest uważany za lepszy. Z końcem dnia kończy się praca, każdy wraca do celi. W ciągu dnia słychać tylko ruch ludzi i warsztatów; w nocy głucho jak w grobie. I tak cały czas. Praca ciężka. Równość pomiędzy więźniami zupełna, żaden niema ani przywilejów ani pieniędzy, żaden nie odbiera odwiedzin. Przerwy w pracy żadnej, roboty nie wyznaczają, każdy musi pracować ciągle i żwawo; przy takiej pracy więźniowie nie tak się nudzą, a dozorecy mają większą łatwość pilnowania, bo łatwiej jest upilnować pięćdziesięciu pracujących jak dziesięciu próżnujących. Pokarm zdrowy i obfity lecz gruby. Za napój woda tylko. Pracowitość i dobre prowadzenie się nie mają żadnego wynagrodzenia, bo tam niepracowitym i źle prowadzącym się być niepodobna, a przy tem zwykle w więzieniach dobre prowadzenie się bywa udane dla oszukania zwierzchników, dla wyłudzenia jakiej ulgi. Dobierają dla więźniów robót zajmujących umysł, dla tego maszyny w ich warsztatach nie są używane, są tylko ręczne rzemiosła aby więzień wyuczyszysy się jednego z nich miał zapewniony sposób do życia. Więzienia wyglądają jak wielkie rękodzielnie, wyjąwszy w Filadelfii gdzie każdy pracuje osobno — ten rodzaj pracy ma tę niedogodność że mało jest rzemiosł wykonać się dających przez jedną osobę, a przy tem nauka każdego z osobna jest trudniejsza i powolniejsza. Praca więźniów jest zwykle wypuszczaną przedsiębiorcom, w Cherry-Hill wszelkie potrzeby więzienia są także zaopatrywane tym sposobem, bo odosobnienie więźniów nie dozwala użyć ich do żadnej posługi: lecz żeby przedsiębiorcy nie mieli w pływ: jest ich wielu, to jest do każdego przedmiotu osobny: i tak inny dostarcza żywności, inny podejmuje się usługi, inny dostarcza ubiorów, opału, i t. d. inny najmuje robotę więźniów, ten zaś nie ma żadnego wpływu na tę robotę, nie ma nawet prawa odwiedzania warsztatów i pracowników. Sposób ten jest kosztowniejszy lecz zgodniejszysy z celem więzienia. W wię-

zieniach podług drugiego systematu, Rządca zajmuje się ubraniem i łózkami, część więźniów jest użyta do ich wyrabiania. W więzieniu Wethersfield które jest najnowsze, gospodarstwo domowe jest najobszerniejsze. Robota idzie zwało i dobrze, co tem więcejby zadziwiałoby że pracują bez żadnego wynagrodzenia, gdyby nie wiedziano z doświadczenia że praca jest jedyną roskoszą więźniów. Żadna część pracy nie idzie na korzyść więźniów. W Baltimor tylko więźniowie mają robotę wyznaczoną dziennie, po której ukończeniu nie wolno im próżnować, pracują aż do końca dnia ale już na swoją korzyść, przychód z tej pracy zbiera się i dopiero przy wychodzeniu z więzienia jest oddawany. Sposób ten niemając w sobie żadnej niedogodności, ma to dobrego, że więźniów wychodząc z więzienia może mieć pewny zasób do zasłonięcia się od nędzy do czasu w którym potrafi znaleźć dla siebie zatrudnienie.

Wethersfield jest pierwsze więzienie w którym powyższy Systemat więzień rozciągnięto do kobiet; w innych więzieniach jeszcze tego nieuczyniono, bo to zastosowanie przedstawia trudności, nad których przewyżczeniem dla tego mianowicie dotąd nie pracowano, że mała jest liczba kobiet skazanych na więzienie. Statystyczne spostrzeżenia dały następujący wypadek stosunku pomiędzy zbrodniarzami obojczych płci w rozmaitych krajach. W Szwajcarii kobiety do mężczyzn — są w stosunku jak 1. do 2 1/2. w Londynie i we Francji jak 1. do 4. w Irlandii jak 1. do 4 1/2 w Anglii jak 1 do 5. W Polsce i Ameryce jak 1 do 10.

Karność.

Karność jest bardzo łatwa do utrzymania, mianowicie w więzieniu Cherry-Hill, gdzie zupełne i ciągle odosobnienie czyni prawie niepodobną wszelką niekarność. Jedynymi karami w tem więzieniu używanymi, są głód i zamknięcie w ciemnej celi; obydwa te sposoby są bardzo skuteczne mianowicie ostatni; używane tylko bywają w pierwszych chwilach więzienia, po których wszyscy więźniowie zachowują się w zupełnem posłuszeństwie.

W innych więzieniach rozmaite są sposoby utrzymania karności. W Singing nie ma inną kary jak batóg i to używany często i obficie. W Auburn mniej biją; w Wethersfield prawie nigdy. Stronniccy tego mniemania że użycie bata w więzieniu jest potrzebnem, opierają się naprzód na tem że ta kara jest dla władz najwygodniejsza, dla karanych najzdrowsza, i dowodzą, że prawa dozorców nad więźniami są prawami nauczyciela nad uczniami, ojca nad dziećmi, Kapitana okrętu nad ludźmi okrętowymi. Z resztą kara cielesna w więzieniu zależy zupełnie od wyobrażenia jakie naród do niej przywiązuje.

Gdy raz zasady są przyjęte, dopóki zmienne nie zostaną, Rządca jest podług nich samowładnym w więzieniu.

W Ameryce w ogólności srogość używana w więzieniach, jest nadzwyczajna w porównaniu z wolnością tego kraju — i bardzo słuszną. Srogość ta ma nawet zważniwy wpływ na zdrowie więźniów. Podług dawnego systematu więzień, umierał w nich, 1 na 18; podług dzisiejszego 1 na 40 a gdzie niegdzie 1 na 60 a więc śmiertelność w dzisiejszych więzieniach jest mniejsza jak śmiertelność ludzi na wolności żyjących.

Poprawa.

Największą korzyścią tych więzień jest to że w nich zepsucie jest niepodobnem. Poprawy jeszcze nieosiągnięto; pracują nad nią na drodze moralnej i religijnej. W każdej celi jest biblija; więźniowie czytają ją z upodobaniem, wielu co znali tylko abecadło, sami na biblii czytać na uczyli się. W niedzielę są lekcje czytania dla ochotników: wszyscy prawie są tymi ochotnikami. Lekcje te bywają przedemszą. Po mszy kazanie o moralności religijnej stosowne do wszelkich wyznań chrześcijańskich. W Singing najmniej przywiązują wagi do poprawy moralnej. W Chery-Hill najwięcej: i tam poprawa moralna zdaje się iść najlepiej. Odosobnienie więźniów obudza w nich uczucia familijne i religijne, charakter ich łagodzi się. Rządca więzienia i kapelan każdego z więźniów codziennie odwiedzają, i przez rozmowy i czytania moralne, wiele wpływają na ukształcenie ich

serca. Ale czy to serce nie powróci do swoich nałagów za powrotem na świat, tego wiedzieć niepodobna. To że się więźniowie z sobą nie znają, że przeto wyszedłszy z więzienia ani się wzajemnie psuć, ani sobie do poprawy przeszkadzać będą, jest już wielką korzyścią. Korzyść ta jest pewniejszą w Cherry-Hill jak w innych więzieniach bo tam więźniowie nie tylko się nie znają ale się nawet nigdy niewidzą; więc po wyjściu z więzienia jeden drugiego że był więźniem nie wyda, a tem samem nie przeszkodzi mu do uczciwego zarobkowania i nie zmusi do powrócenia na drogę zbrodni, jak tego liczne bywały przykłady.

W Cherry-Hill wszelkie nauczanie a więc i moralne jest moralniejsze, lecz w innych więzieniach poprawa idzie trudniej, bo nauczanie jest mniej filozoficzne.

W ogólności poprawa moralna nie jest w mocy towarzystwa, jest ona w rękę Boga. W instytucjach ludzkich tylko poprawy politycznej domagać się można. W więzieniach jak Auburn człowiek uczy się posłuszeństwa i pracy, a więc skuteczniej jak w Cherry-Hill uzdatnia się na obywatela prawu uległego, kiedy z Cherry-Hill może wyjść więcej ludzi uczciwych. Zdaje się że dotąd w tych więzieniach 1 na 10 dochodzi poprawy moralnej — może mniej nawet. W jakim stosunku więźniowie wypuszczeni z więzienia drugi raz do niego wracają, tego w Ameryce gdzie niema żadnych paszportów dójść niepodobna. O wpływie nowego systematu więzień na zmniejszenie występków, także sądzić nie można; bo źródło występków zmienia się bardzo łatwo: rozpuszczenie wojska, rzemieślników i inne przesilenia polityczne otwierają pole do zbrodni których zwyciężnymi sposobami powstrzymać niepodobna.

Moralne korzyści więzień amerykańskich są następujące: 1. Niepodobieństwo zepsucia. 2. Wielkie podobieństwo używania do pracy. 3. *Możność* poprawy zupełnej.

Finansowość — a) *Koszta wystawienia.*

Więzienie Chery-Hill jest najkosztowniejsze, z powodu tak zbytkownej architek-

tury, jak z powodu samej natury więzienia, w którym każda ceta ma osobny dziedzińczyk. Jedna ceta tego więzienia kosztowała 8,600 franków.

Stawianie więzień podług drugiego systematu jest nierównie tańsze, bo nie wymaga ani osobnych dziedzińców, ani muru opasującego, ani znacznej grubości murów. W więzieniu Wethersfield ceta kosztowała fr. 799 a gdyby chciano się wyrzec ozdób architektonicznych, mogłaby tylko kosztować fr. 424. Dodać należy tę uwagę, że w Ameryce pieniądź jest przynajmniej o połowę tańszy jak w Polsce.

Powiedzieliśmy wyżej że więzienie Sing-sing zostało wystawione przez samych niewolników. Sposób ten okazał się kosztowniejszym, to jest że praca niewolników użyta inaczej więcej przyniosła.

b) *Utrzymanie więzień.*

Przedmiot ten przewyższył wszelkie nadzieje. Connecticut mający więzienie Wethersfield, od r. 1790 do 1826 wydał na utrzymanie więzienia, 1,084,968 fr. po zaprowadzeniu nowego Systematu w 1826 r. zamiast kosztów, więzienie zaczęło zaraz przynosić dochód, dochód ten coraz się powiększa.

New-York mający dziś więzienie Auburn, od 1797 do 1819 r. na utrzymanie więzień wydał fr. 3,428,633. Zaraz po zaprowadzeniu nowego Systematu w 1819. r. koszta utrzymania zmniejszyły się znacznie, nakoniec znikły i więzienie Auburn od lat kilka ma przewyżkę dochodu nad wydatkiem. Więzienie Wethersfield w pierwszym roku swego założenia zaraz pokryło wszelkie koszta utrzymania i przyniosło fr. 5,390 w r. 1831 to jest szóstej roku założenia, czysty dochód tego więzienia był fr. 41,467. Więzienie Baltimor w przeciągu trzech lat miało czystego dochodu fr. 235,025. Nie idzie zatem aby to więzienie za najlepsze uważać które najwięcej przynosi; wszakże przychód nie odejmuje wartości więzienia, i powyższe liczby przytoczyliśmy na dowód że zaprowadzenie nowego systematu więzień, nikogo mniemaniami kosztami ustraszac nie powinno.

W Wethersfield, utrzymanie więźnia